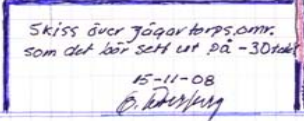

av Erland Österberg 2009

Den väg som kallades Klövernägen, hade i hela sin längd en vacker häck av Gullregn med insats av kastanjeträd, minns mycket väl våra barn när dessa träd blommade och höstarna när jag plockade nerfallna frukter. De kallades för hästkastanjer och ansågs oätliga, men dom var så fina och så onekligen goda ut. Försökte få mor Lisa att använda dem i hus hållet, men icke...

Jägartorp

En liten orienteringsbild på hur Jägartorp låg i området, får man av fotot med far Joel, Gustaf Hjalmarsson och jag vid vägen upp till Jägartorp, syns även en del av den tidigare beskrivna häcken med kastanjeträden.

Vid vår vedbod (1934-35)

Gustaf Hjalmarsson, författaren och Joel Österberg. I bakgrunden Jägartorp och allén.

Om jag själv skall försöka att tidsplacera Jägartorp, så får jag nog gå tillbaka till kastanjeträden ännu en gång. Enligt bokliga uppgifter så blommar inte dessa träd förrän tjugo år efter plantering och om detta stämmer skulle

Jägartorp ha blivit till omkring 1910 eller tidigare. Kanske någon kan ge ett exaktare besked.

Där fanns en hundgård upp mot skogen som var i symbios med verksamheten i den jaktstuga eller paviljongen som den kallades.

Det var en mycket ostämd kör av jakthundar som under månskensnätterna hov upp sina stämmor. Bredvid hundgården fanns en gammal ruggig uv sittande i en bur, denna enormt stora fågel gillade inte att man stod och såg på den, kanske retade vi den också, och då fräste och betedde den sig och visade ett dåligt humör. Den hördes även hoa under tidiga vårvällar och var därmed ett komplement till hundkören.

Denna lite ovanliga fågel försvann efter några år, ålderskrämpor eller vådaskott, vad vet jag, men kråkorna sörjde nog inte sin fiende nummer ett.

Innan jag går över till att presentera de människor som bebodde denna rätt intressanta gård, vill jag visa på ett annat litet hus som hade sin placering nästan mitt i Jägartorps trädgård.

Jägartorp
Marianne och Pontus Andersson

Det var en ganska liten stuga, rätt intetsägande, men hade alltid bebyggare av mer eller mindre kända Haningebor. De bodde inte så länge att man lärde känna dem, så dom får ses som sådana man ser och hälsar tillbaka på, men inte vet namnet på.

När vi kom till området 1933, vill jag minnas att det gamla folket ännu levde, men minns nog mest Mariann och Pontus samt sonen Sven-Erik. Vi hade egentligen ganska lite med dem att göra, vet inte varför, det bara blev så, vi träffades när vi var hos andra och någon gång hos varandra. Mitt intresse fångades nog mera av allt som var omkring själva Jägartorp, än av det som var inuti.

Nödesta 1:24

På den andra sidan av Jägartorpsvägen, fanns Carlsteins markområde, till storlek synbart mindre än Jägartorps. Egendomen ägdes och beboddes av paret Rudolf och Hulda Carlstein, som vid den här tiden endast brukade en mindre del av den totala fastigheten.

Liksom vid Jägartorp, är det här oklart huruvida det tidigare varit ett mindre jordbruk eller inte. Det som talar för, är att det fanns en fullt brukbar ladugård inredd för en ko och ett par grisar. Det fanns även höskulle och något liknande en loge, även beredd plats för gödselstack fanns. Det var liksom svårt att koppla ihop Carlsteins med ett lantbruk, däremot hade dom höns och kalkoner vid tiden då vi bosatte oss, den stora och aggressiva kalkontuppen och jag, gillade inte varandra och det slutade för det mesta med att jag fick retirera. Carlstein hade också bin, så där fick jag min första inblick i det näringsfånget.

Carlsteins hade tidigare varit handlare uppe i Vreta, och som sådan var han säkert van vid att bestämma och hörsammas. Han var dessutom lite antik i såväl ord som handling, släpade med sig lite attityder från svunna tider. Hustrun, Hulda Carlstein, var en högre och parant kvinna inte helt olik krögarens hustru i Markurells i Vadköping. Vare sig det berodde på omständigheterna som var rådande eller en egen status är lite osäkert, men hon var alltid korrekt klädd enligt gängse bruk som var rådande bland lite bättre damer vid sekelskiftet.

Även om namnet rätt stavades Carlstein, så blev det alltid Karlsten, och det är egentligen först på senare tid som jag använder den riktiga stavningen av namnet. Huset som Carlsteins bodde i var ganska likt det som var vid Jägartorp, med två rätt så lika lägenheter. Lite märkligt men inte direkt ovanligt var att husets baksida var försett med s: k. blindfönster. Motiveringen

för detta kan ha varit vad som helst, det var nog mest för "siutens" skull. Invändigt hade huset liksom en borglig prägel, fast man nådde väl inte ända upp..

I likhet med vad som inträffade vi Gustafslund, fastnade min blick omedelbart på ett magnifikt s.k. dryckeshorn som hade en plats i finrummet eller salen kanske det hette här. Det dominerade helt på det skåp där det placerats och var tydligen någon minnesgåva från Carlsteins handelsmannatid. Det var det enda stället som jag sett ett dylikt horn och som just i det här mäktiga utförandet liksom hörde hemma i den för landet nationalromantiska tiden kring sekelskiftet.

Så sent som 2007 fanns huset kvar och var till salu.

Paret Carlsteins hade i den första delen av sitt äktenskap en son, men det mesta pekar på att han dog i unga år. En förstoring på väggen mellan porträtten av Rudolf och Hulda Carlstein, bekräftade bara något som det

aldrig talades om, 1943 hölls auktion efter Carlsteins och våra egentliga första grannar i Västerhaninge var ur tiden och den nya generationen flyttade in.

Den övre våningen i huset beboddes av Anna och Nils Beckius med sonen Rune. Nils Beckius var en välkänd Västerhaningeprofil, hans levnadsförlopp är så väl beskrivet av Fritz Ros att något utöver detta knappast är för handen.

Anna Beckius, arbetade i Vreta under den tid Carlsteins bedrev handelsrörelse där, hon verkade tydligen även som telefonist under denna tid.

Anna gifte sig med Nils 1918, och om de då flyttade till sitt nuvarande boställe, är mej obekant.

I den lägenhet som brukats av Carlsteins, flyttade nu sonen Rune med makan Gun in och för oss var det trevligt att få grannar som åldersmässigt var i närheten av oss. Vi umgicks under hela

Västerhaningetiden och även sedan vi kom till Jämtland. När Gun och Rune gick bort i början av 90-talet kände vi en uppriktig saknad.

Vid vägs ände, d.v.s. i slutet av nuvarande Sturevägen, minns jag mig att det fanns ett sommarstugeliknande mindre hus som var bebott av en yngre dom, med som jag uppfattade sydländskt utseende, vilket på den tiden var lite exotiskt.

Hon köpte höns av oss och som på den tiden när personlig service var ett varumärke, frågade mor Lisa,—om hon skulle plocka och ta ur hönset, men fick till svar,— att plocka det gick väl för sig,— men inte att ta ur det....

Nils och Anna Beckius

Vi tyckte nog att det här var lite konstigt och drog säkert våra slutsatser.

När den kommande ägaren Sture Gustafsson, med hustru Astrid och barnen Ingvar och Annika, anlände är jag lite osäker på, likaså när vägen i hela sin längd blev åkbar med tyngre fordon, alla bröderna Gustafsson var ju bilburna. Så mycket är säkert, att i början av 40-talet fanns dom på plats. Ingvar, arbetade hos mej i början av 50-talet, såväl på Sturevägen som vid Håga.

Ett något annorlunda inslag var det stenbrott som under de första åren av 1930-talet etablerades i berget ovanför Jägartorpsområdet.

Där bröts diverse större stenformer för, kan jag tänka mej broar etc. verksamheten bedrevs som AK-jobb och lämnade endast spår efter sig i naturen i form av halva borrhål och skrotsten nedanför.

Från vår tomt med "Stures" i bakgrunden
Foto taget 1947, i villan t.h. bodde äkaren Verner Johansson

Håga 11

Det kan nu vara dags att skildra vår familjs etablerande i Jägartorpsområdet, först kanske en liten ingress.

Tyngda av alla såväl kroppsliga som ekonomiska problem och strapatser hade far Joel och mor Lisa beslutat sig för att bryta upp från torparlivet i Uppland. Detta fick så småningom till följd att i medio mars 1932, stod vi utanför Granelund i Västerhaninge, med två mindre lastbilar fyllda med vårt pick och pack. En av bilarna var lastad med kacklande höns, ett par säckar potatis, en mindre tunna med knäckebröd, en säck mjöl och en kagge saltströmming, allt i akt och mening att åtminstone ha mat första tiden innan allt stabiliserat sig och far Joel fått ett arbete.

Efter ungefär ett år vid Granelund, köpte mina föräldrar en tomt av köpmannen Rudolf Carlstein. Den låg emellan Jägartorpsvägen och Klövervägen. Tiderna var inte de bästa, men med fars arbetsförmåga och mors sparsamhet och skicklighet med allt som rörde ett hem, så gick det ihop sig och i december 1933, stod Håga 11 klart att tas i bruk

När Håga 11 byggdes, var far Joel och farfar Axel byggherrar, min insats var att tillsammans med min mor Lisa, rensa murtegel och takpannor som tillsammans med diverse delar till en kakelugn hade inköpts på någon rivningsfirma i Stockholm, trävirket köptes från Hågasågen. Hur märkligt det än låter, så hade far Joel fått tag i en avsevärd mängd begagnad klippspik, och den fick jag sitta och räta ut, i dag skulle de spikarna ha antikvärde

Alltnog, ytterväggarna restes, innerväggarna likaså, öppningar för fönster och dörrar upptogs och "karmades", sågspån fylldes i mellanrummet mellan inner och yttervägg och golv och tak byggdes in. Skorsten med spis och kakelugn kom på plats, "Masen i Vreta" murade åt oss! Slutligen kom golv och yttertak på plats, lite färg och begagnade fönster och dörrar, en krok i taket för fotogenlampan — och så gick det att flytta in i huset. En liten bagatell kanske, men som jag inte vill undanhålla läsaren, var att det lades in en Albyl-ask med småmynt i grunden när den göts, skulle bringa lycka och att det alltid skulle finnas pengar i huset.

Köket gjordes helt klart först av allt, det var ju där som livets nödort kom till. Skall försöka att ur minnet få fram en bild av hur interiörerna var. Väggarna var av spåntat virke, taket pappspänt och målat blågrönt. Halva väggen upp från golvet var fernissad plywood, korkmatta som var täckt med hemvävda

trasmattor. Två stora skåp i var sin hörna av köket, utförda i pärlspånt och även de målade i blågrönt. Någon köksbänk fanns inte utan diskbänken fick tjäna som arbetsbänk.

Joel Österberg på gaveln utanför sitt hus.
Foto från 1940

När taket hade oljemålats och färgen torkat, tyckte vi att det såg lite konstigt ut, det var liksom märken av vad som kan liknas ett mindre hovdjurs klövar. Förklaringen kom senare när farfar Axel besvärade sig över att han fått färg på hattkullen. Varje gång han tog färg på penseln och sedan rätade upp sig stötte hatten lätt i taket när han sträckte på sig.

Så blev det rader av spår i hela taket vilka inte framträdde förrän färgen torkat. Far Joel ville väl inte förebrå sin far, och mor Lisa sade inte heller något, men det syntes vad hon tänkte...

Det hela fick nog ses som en ovanlig "Stuck i olja".

Efter något år fanns det både ko, gris, höns det hade vi förut. Vi fick hyra den gamla ladugården på Carlsteins tomt. Marken som inköpts hade en areal på ca: 1 hektar och gav möjlighet till mindre skördar av grönfoder samt potatis och rotfrukter. Om ytterligare ett par år byggdes huset till med ett rum samt under detta ett ordentligt källarutrymme som skulle fyllas med det som jorden gav. Dessutom blev det utrymme för en liten tvättstuga med pannmur.

Om höstarna började nu en ljuvlig doft av rökt fläsk sprida sig. Det tog i regel en vecka att röka det som tagits undan efter grisslakten i oktober. Skinka och sidfläsk var gångbara, men även hemlagad korv röktes. Mor var duktig på att förvandla allt ätbart på en gris till god mat

Första julen, 1933!

Mor Lisa , farbror Matteus, grannen Andre Andrelius, författaren och pappa Joel-
Lägg märke till fotogenlampan

Så småningom och framför allt under kriget, ingick även kaniner i vår köttkonsumtion, far Joel såg till att dom blev stora och feta, enligt honom först då riktigt goda. Men hur mycket som än framställdes hemma fanns det dock behov av att köpa nötkött och övriga charkuterier. Dessa varor tillhandahölls av Tärnholms Slakteri, vars varubil körd av Vidlund, varje vecka kom upp till Jägartorp. Tärnholms bräckkorv var oslagbar!

Dessutom kom bryggarbilen någon gång i månaden och Falk försåg oss med drickbart och framför allt svagdricka. Svagdrickan var god, dock inte det sista i 10 liters flaskan, eller om det var en "kutting", det tog mor Lisa hand om och gjorde något som kallades "ölsupa" — inget fick förfaras..

På något sällsamt sätt var far Joel och mor Lisa som brukare, tillbaka till torpartiden, men med helt andra förutsättningar, främst på den ekonomiska delen. Far Joel hade numera en mer eller mindre fast anställning med periodisk lön och tillika med det som jord och djur gav, skapades ett icke föraktligt tillskott och det är min fasta övertygelse att de här åren fram till och delvis under kriget, var de mest givande i deras varande. Det låg lite "småländskt" över deras verksamhet.

Höstbruk 1940

Joel Österberg plöjer, i bakgrunden blivande Sturevägen

En liten händelse som kanske speglar utvecklingen i den här tiden var när "världen" kom in i vårt kök genom den första radion modell kristallmottagare. En ny fas inträdde i tillvaron: " Var tyst, far letar efter punkten".: Jag avstår från att förklara vad denna punkt egentligen var för något.

Lite längre fram när vi dragit in elström i huset, blev det en riktig radio, tror det var en Radiola, modell X. Fortfarande var mottagningen inte så bra trots en hisklig antenn samt en nergrävd jordledning utanför fönstret.

Telefon kom in 1936, kommer ihåg först samtalet när far Joel ringde sin syster i Malmö.

Beträffande mig själv, så bodde jag kvar i föräldrahemmet tills min utbildning inom det tekniska området var klar, varpå jag flyttade till Stockholm, för att 1946 återvända, nu gift och med familj, för att bygga och bosätta oss på Sturevägen. Resten är historia.

För far och mor fortlöpte tillvaron stort sett i samma spår till 1949, då mor Lisa avled. Far gifte om sig och levde tillsammans med sin nya maka till 1969 då han avled. Makan Henny avled 1970.

Några år senare revs mitt barndomshem Håga 11, för att ge plats för ny bosättning. – Men, det kändes inne i bröstet när epitetet barndomshem blev en rivningskåk.....

Lisa och Joel Österberg.

Utanför Håga 11 år 1947, i knäet hos farmor Lisa, Erlands äldste son, Hans Göran

Lite komplettering efter att ha funnit detta foto från Hedvigslund

Systrarna Anna och Elsa Karlsson, sonen Rune Bertil, makarna Hulda och Rudolf Karlstein utanför Hedvigslund i Vreta på 1910-talet.

Köpmannen Rudolf Karlstein var född i Stockholm 1860 och kommer in i den

här skildringen i och med vidstående fotografi tillsammans med maken Hulda, född 1870 i Hof, Östergötland.

Karlstein kom till handelslägenheten Hedvigslund på Vreta i oktober 1904 från Wester Eneby i Östergötland, föregående ägare/handlare där är Svante Vitus Carlsson, kallad "Svin-Kalle"

Här på fotografiet finns även den senare avlidne sonen Rune Bertil (1910-1914), samt flickorna Anna och Elsa, födda i Östergötland 1896 respektive 1899. Ingenting pekar direkt på något släktskap mellan dessa syskon och Karlsteins, men man kan notera att Anna senare i vuxen ålder kallade Karlsteins för "moster och morbror".

Fotografiet visar de skildrade utanför Karlsteins affär Hedvigslund i Vreta, någon gång i början av 1910-talet. År 1917 flyttade Karlsteins till Ryborg i Ribby, även som flickorna. Det mesta talar för att Karlstein även här bedrev handel efter den tidigare ägaren Karl Leonard Lundqvist, far till hårfrisörskan Karin Lundkvist.

Den äldsta av flickorna, Anna, var med här i Ryborg och arbetade som handelsbiträde. Som tidigare uppgetts gifte sig Anna med stationskarlen Nils Beckius 1918, och 1919 i januari föddes sonen Rune.

Ungefär samtidigt flyttade såväl Karlsteins och den unga familjen Beckius från Ribby till Håga 12 eller som även hette Nödesta 1:24. Annas syster Elsa, fann vägen till Stockholm, där hon ingick äktenskap med en taxiägare Brolin.

De fick sönerna Bertil och Hans och den äldste, Bertil, vistades under sommarloven i Västerhaninge, där vi lekte mycket tillsammans.

Här en bild på Bertil Brolin framför en av Get-Gustafssons taxibilar